Архидан согтуурал гэр бүлд хэрхэн нөлөөлж байгааг 500 өрхийн хүрээнд судалсан судалгааны дүн

ХЭТ–ийн хуулийн зөвлөгч
Д.Энхжаргал

Ерөнхийлөгчийн захирамжаар байгуулагдсан "Архидан согтуурлын шалтгаан нөхцөлийг судалж, санал боловсруулах ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд Хүчирхийллийн Эсрэг Төв орсон ба "Архидан согтуурал–Гэр бүл" гэсэн чиглэлийг хариуцан авч архидан согтуурах явдал гэр бүлийн бат бэх байдал, харилцан ойлголцол, эдийн засаг, хүүхдийн хүмүүжил, ёс суртахууны төлөвшилд хэрхэн нөлөөлж байгааг зохих санал асуулгын үндсэн дээр судаллаа.

Уг судалгаа нь Улаанбаатар хотын 200 өрх, Баянхонгор, Өвөрхангай, Орхон аймгийн тус тус 100, нийт 500 өрхийг хамарч явагдлаа. Судалгааг явуулахдаа заавал архи уудаг гэр бүлийг сонгон хамрах гэсэнгүй дурын, жирийн дундаж амьдралтай өрхийг судалгааны объект болгон авсан болно.

Судалгаанд хамрагдагсдын:

1. Нас

Аймаг, хотын нэр	20–30 нас	31–40 нас	41–ээс дээш нас
Баянхонгор	31	42	27
Өвөрхангай	59	36	5
Орхон	35	40	25
Улаанбаатар	54	87	59

Судалгаанд хамрагдагсдын ихэнх нь 31–40 насны хан байна.

2. Боловсрол

Аймаг, хотын нэр	Дээд	Тусгай дунд	Бүрэн дунд	Бүрэн бус дунд	Бага
Баянхонгор	33	26	26	10	5
Өвөрхангай	22	29	21	19	9
Орхон	18	23	32	26	1
Улаанбаатар	24	39	85	57	10

3. Гэр бүлийн байдал

Аймаг, хотын нэр	Гэр бүлтэй	Гэрлээгүй	Салсан	Бэлэвсэн
Баянхонгор	93	3	5	–
Өвөрхангай	83	8	5	4
Орхон	82	8	8	2
Улаанбаатар	176	13	11	–

4. Хүүхдийн тоо

Аймаг, хотын нэр	1–2 хүүхэдтэй	3–4 хүүхэдтэй	5–6 хүүхэдтэй	7 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй
Баянхонгор	42	40	12	5
Өвөрхангай	45	26	8	1
Орхон	50	43	10	7
Улаанбаатар	149	37	14	–

5. Гэр бүлийн гишүүд архи аль хэр их уудаг вэ?

	Огт уудаггүй			Амсдаг			Бага зэрэг уудаг			Нэлээн их уудаг			Байнга уудаг		
Аймаг, хотын нэр	нө–хөр	эх–нэр	хүү хэд	нө–хөр	эх–нэр	хүү хэд	нө–хөр	эх–нэр	хүү хэд	нө–хөр	эх–нэр	хүү хэд	нө–хөр	эх–нэр	хүү хэд
Баянхонгор	5	84	–	12	9	–	34	5	–	32	2	1	17	–	–
Өвөрхангай	2	14	21	2	43	20	18	19	5	54	9	3	29	4	5
Орхон	17	91	–	20	6	–	33	3	2	22	1	5	7	–	–
Улаанбаатар	23	158	–	29	37	–	58	8	–	53	–	–	47	–	9

Судалгааны дүнгээс харахад Баянхонгор, Өвөрхангай, Орхон, Улаанбаатарынхан ихэнх нь нөхрөө бага зэрэг уудаг гэж хариулсан байхад Өвөрхангай аймгийнхан ихэнх нь нэлээн их уудаг гэж хариулсан байна. Нэлээн их уудаг, байнга уудаг хэмээн хариулсан байдал бага зэрэг уудаг гэж хариулсан хариулттай бараг ижил түвшинд байна.

6. Архи уух мөнгөө хаанаас олдог вэ?

Аймаг, хотын нэр	Өөрийнхөө цалин болон орлогын тодорхой хэсгийг зарцуулдаг	Бүх цалин орлогоо зарцуулдаг	Найз нөхдийнхөө мөнгөөр уудаг	Хүнээс зээлдэж уудаг	Гэрийнхээ эд юмсаа зарж уудаг	Гэрээсээ мөнгө болон эд зүйл хулгайлж архины мөнгөтэй залгадаг
Баянхонгор	53	4	13	9	–	3
Өвөрхангай	24	22	13	19	8	12
Орхон	52	4	12	8	–	3
Улаанбаатар	37	59	25	28	13	38

Судалгаанаас харахад хэрэв нэлээд их буюу байнга уудаг бол архи уух мөнгөө хаанаас олдог вэ гэсэн асуултад Баянхонгор, Өвөрхангай, Орхон аймгийнхан буюу хөдөө орон нутгийнхан өөрийнхөө цалин болон орлогын тодорхой хэсгийг зарцуулдаг гэж хариулсан байхад Улаанбаатарт бүх цалин орлогоо архинд зарцуулдаг гэж хариулсан хүмүүс дийлэнх нь байна. Мөн Улаанбаатар хотод гэрээсээ мөнгө болон мөнгө болгочихоор эд зүйл хулгайлж архины мөнгөтэй залгадаг гэж хариулагсад өндөр хувьтай байна.

Баянхонгор аймгийн тийм гэж хариулсан 32 өрхийн 75 хувь нь, Өвөрхангайн 52 өрхийн 35 хувь, Орхон аймгийн 28 өрхийн 57 хувь нь, Улаанбаатарын 124 өрхийн 60 хувь нь тус тус эрүүлжигдсэний үйлчилгээний хөлсийг нь төлсөн хэмээн хариулсан нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Үүнээс үзэхэд архи уун согтуурсан хүн эрүүлжүүлэгдэхэд тэр төлбөр гэр бүлээс нь гарч байгаа нь шударга бус байгаа ба уг хүний гэм буруу гэр бүлд нь нялзаж тэд буруугүй буруутан болж байгаа нь харагдаж байна.

10. Танай гэр бүлийн гишүүний хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан тавин түгшүүрт байдалд таныг оруулж байсан уу?

Аймаг, хотын нэр	Тийм	Үгүй
Баянхонгор	53	47
Өвөрхангай	76	14
Орхон	31	55
Улаанбаатар	124	76

Судалгаанаас харахад Баянхонгор аймгийн 53 хувь нь, Өвөрхангай аймгийн 76 хувь нь, Орхонд 36 хувь нь Улаанбаатарт 62 хувь нь гэр бүлийн гишүүний хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан тавин түгшүүрт байдалд таныг оруулж байсан хэмээн хариулсан нь өндөр үзүүлэлт юм.

Гэхдээ архи уусан бүхэн гэр бүлдээ түгшүүр авчран хүчирхийлэл үйлддэггүй. Зарим хүн эрүүлдээ ч хүчирхийлэл дарамтыг байнга үйлдэн гэр бүлээ айдас түгшүүрийн байдалд байлгаж байдаг. Үүнээс үзэхэд архи нь хүчирхийлэл үйлдэх, гэр бүлээ түгшүүрт байдалд оруулах үндсэн шалтгаан биш юм. Зарим хүний ааш нь гаднаа араншин нь цаанаа байдаг. Гудамж талбай, ажлын байр, танил талындаа даруу томоотой байсан хүн архи амссан үедээ зэрлэг балмадаар авирлан хүч хэрэглэх буюу хэрэглэхээр заналхийлдэг. Эдгээр хүмүүсийг өнгөц харахад юунаас ч айдаггүй, хэнд ч захирагддаггүй, бүхнийг өөрийн гараар барьж байх гэсэн хүн шиг харагдавч үнэн хэрэгтээ дотоод сэтгэл рүү нь өнгийвөл сэтгэлээр унасан, өөртөө итгэлгүй, гутарсан, арчаагүй хүмүүс байдаг. Тийм болохоор архи гэр бүлийн хүчирхийллийн үндсэн шалтгаан биш ч эрчимжүүлж өгдгөөрөө асар их хор хөнөөлийг тарьж байна.

11. Танай гэр бүлийн тань хэн нэг нь гэртээ их согтуу орж ирээд ялихгүй зүйлээр шалтаг хийн таныг буруутгаж, хэрүүл өдөн хэл амаар доромжилж, зодох гэж дайрч давшилж байгаа тохиолдолд та хэрхэн хандах вэ?

Аймаг, хотын нэр	Ая эвийг нь олох гэж оролдоно	Өөрийнхөө буруугүйг ойлгуулах гэж хичээнэ	Өөрийг нь адилхан буруутгана	Яаж хандана яг адилхан хандана	Боломж гарвал зугтахыг оролдоно
Баянхонгор	53	3	4	22	4
Өвөрхангай	31	5	3	9	14
Орхон	45	6	4	11	–
Улаанбаатар	43	9	24	59	27

Судалгаанаас харахад гэрийн эзэгтэй нарын ихэнх хувь нь гэр бүлийн хэн нэг гишүүнээ ирээд элдвээр агсамнахад ая эвийг нь олох гэж оролддог нь

өрхийн төсвийнхөө хэдий хэрийг архинд зарцуулж байна вэ?

Баяр ёслолын болон хэрэгцээт уулзалтын үед л архинд мөнгө зардаг.	Архинд зарцуулагдах мөнгө надаас болон өрхийн төсвөөс хамаардаггүй.	Бид хоолтой болон хувцастай байгаа эсэх нь түүнд огт хамаагүй, тэр зөвхөн архи уухыг боддог.
64	24	12
39	22	12
63	15	3
59	95	46

анаас харахад Баянхонгор аймагт баяр ёслолын болон хэрэгцээт л архинд мөнгө зардаг гэж хариулагсад 64 хувь, Өвөрхангайд 39 63 хувь байгаа нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Харин архинд зарцуулагдах мөнгө надаас болон өрхийн төсвөөс хэмээн 47.5 хувь нь хариулсан нь хамгийн өндөр хувьтай байна. гаас харахад хөдөөд гар дээр байх бэлэн мөнгө хомс, худалдан уу, худалдаа арилжааг таваар солилцох хэлбэрээр голдуу хийлэг улахад нөлөөлж болох талтай гэж бодож байна. Улаанбаатарт маш түгээмэл ба өрхийн тэргүүний ихэнх нь жижг наймаа хийж тэдний нэлээд хувь нь өөрийн олсон зүйлээ захиран зарцуулахаа мээн үздэгээс ихэнх нь архинд зарцуулагдах мөнгө надаас н төсвөөс хамаардаггүй, үүнийг тэр өөрөө л мэддэг гэж

бүлийн хэн нэг нь согтуугаар хэрэг зөрчилд өртөгдөж, гэр йн засагт хямрал бий болгож байсан уу?

эр	Тийм	Үгүй
	32	68
	52	38
	28	56
	124	76

нгорт 68 хувь нь, Орхонд 56 хувь нь гэр бүлийн хэн нэг нь эг зөрчилд өртөгдөж, гэр бүлийнхээ эдийн засагт хямрал бий агүй гэсэн байхад Өвөрхангайд 52 хувь нь, Улаанбаатарт 62 хувь хээ эдийн засагт хямрал бий болгож байсан гэж үзжээ.

бол:

р	Эрүүлжигдсэний үйлчилгээний хөлсийг нь төлсөн	Согтуугаар бусдад гэмтэл учруулсны улмаас уг хүний эмчилгээний зардал болон хохирлыг төлсөн	Согтуугаар танхайрсны улмаас захиргааны арга хэмжээ авагдсан ба торгуулийн мөнгийг нь төлсөн	Согтуу явж байгаад гэмтсэний улмаас эмнэлэгт хэвтсэн ба шаардагдах эм тарианы мөнгийг төлсөн
	24	2	3	3
	18	9	19	6
	16	3	11	3
	75	11	30	8

Өвөрха
Улаанб
хөлсий
үзэхэд
гарч ба
тэд бур

10. Тан
тавин т

Аймаг, х
Баянхон
Өвөрхан
Орхон
Улаанба

аймгий
гишүүн
байдал

үйлдд
бүлээ
хүчирх
биш ю
талбай
үедээ з
Эдгээр
бүхний
дотоод
арчааг
үндсэн
байна.

11. Та
зүйлээ
зодох

Аймаг, нэр
Баянхо
Өвөрха
Орхон
Улаанб

хэн нэ

хонгор аймгийн тийм гэж хариулсан 32 өрхийн 75 хувь нь, йн 52 өрхийн 35 хувь, Орхон аймгийн 28 өрхийн 57 хувь нь, арын 124 өрхийн 60 хувь нь тус тус эрүүлжигдсэний үйлчилгээний 5 төлсөн хэмээн хариулсан нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Үүнээс и уун согтуурсан хүн эрүүлжүүлэгдэхэд тэр төлбөр гэр бүлээс нь а нь шударга бус байгаа ба уг хүний гэм буруу гэр бүлд нь нялзаж үй буруутан болж байгаа нь харагдаж байна.

эр бүлийн гишүүний хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан шүүрт байдалд таныг оруулж байсан уу?

н нэр	Тийм	Үгүй
	53	47
	76	14
	31	55
э	124	76

алгаанаас харахад Баянхонгор аймгийн 53 хувь нь, Өвөрхангай 6 хувь нь, Орхонд 36 хувь нь Улаанбаатарт 62 хувь нь гэр бүлийн хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан тавин түгшүүрт аныг оруулж байсан хэмээн хариулсан нь өндөр үзүүлэлт юм.

дээ архи уусан бүхэн гэр бүлдээ түгшүүр авчран хүчирхийлэл й. Зарим хүн эрүүлдээ ч хүчирхийлэл дарамтыг байнга үйлдэн гэр ас түгшүүрийн байдалд байлгаж байдаг. Үүнээс үзэхэд архи нь эл үйлдэх, гэр бүлээ түгшүүрт байдалд оруулах үндсэн шалтгаан Зарим хүний ааш нь галнаа араншин нь цаанаа байдаг. Гудамж клын байр, танил талындаа даруу томоотой байсан хүн архи амссан эг балмадаар авирлан хүч хэрэглэх буюу хэрэглэхээр заналхийлдэг. үмүүсийг өнгөц харахад юунаас ч айдаггүй, хэнд ч захирагдлаггүй, өрийн гараар барьж байх гэсэн хүн шиг харагдавч үнэн хэрэгтээ гтэл рүү нь өнгийвэл сэтгэлээр унасан, өөртөө итгэлгүй, гутарсан, хүмүүс байдаг. Тийм болохоор архи гэр бүлийн хүчирхийллийн лтгаан биш ч эрчимжүүлж өгдгөөрөө асар их хор хөнөөлийг тарьж

гэр бүлийн тань хэн нэг нь гэртээ их согтуу орж ирээд ялихгүй алтаг хийн таныг буруутгаж, хэрүүл өдөн хэл амаар доромжилж, дайрч давшилж байгаа тохиолдолд та хэрхэн хандах вэ?

тын	Ая эвийг нь олох гэж оролдоно	Өөрийнхөө буруугүйг ойлгуулах гэж хичээнэ	Өөрийг нь адилхан буруутгана	Яаж хандана яг адилхан хандана	Боломж гарвал зугтахыг оролдоно
	53	3	4	22	4
	31	5	3	9	14
	45	6	4	11	–
р	43	9	24	59	27

далгаанаас харахад гэрийн эзэгтэй нарын ихэнх хувь нь гэр бүлийн шүүнээ ирээд элдвээр агсамнахад ая эвийг нь олох гэж оролддог нь

...өрхийн төсвийнхөө хэдий хэрийг архинд зарцуулж байна вэ?

Баяр ёслолын болон хэрэгцээт уулзалтын үед л архинд мөнгө зардаг.	Архинд зарцуулагдах мөнгө надаас болон өрхийн төсвөөс хамаардаггүй.	Бид хоолтой болон хувцастай байгаа эсэх нь түүнд огт хамаагүй, тэр зөвхөн архи уухыг боддог.
64	24	12
39	22	12
63	15	3
59	95	46

...анаас харахад Баянхонгор аймагт баяр ёслолын болон хэрэгцээт ...л архинд мөнгө зардаг гэж хариулагсад 64 хувь, Өвөрхангайд 39 ... 63 хувь байгаа нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Харин ... архинд зарцуулагдах мөнгө надаас болон өрхийн төсвөөс ...хэмээн 47.5 хувь нь хариулсан нь хамгийн өндөр хувьтай байна. ...гаас харахад хөдөөд гар дээр байх бэлэн мөнгө хомс, худалдан ...уу, худалдаа арилжааг таваар солилцох хэлбэрээр голдуу хийлэг ...улахад нөлөөлж болох талтай гэж бодож байна. Улаанбаатарт ... маш түгээмэл ба өрхийн тэргүүний ихэнх нь жижиг наймаа хийж ... тэдний нэлээд хувь нь өөрийн олсон зүйлээ захиран зарцуулахаа ...мээн үздэгээс ихэнх хувь нь архинд зарцуулагдах мөнгө надаас ...н төсвөөс хамаардаггүй, үүнийг тэр өөрөө л мэддэг гэж ...

... бүлийн хэн нэг нь согтуугаар хэрэг зөрчилд өртөгдөж, гэр ...йн засагт хямрал бий болгож байсан уу?

...ор	Тийм	Үгүй
	32	68
	52	38
	28	56
	124	76

...нгорт 68 хувь нь, Орхонд 56 хувь нь гэр бүлийн хэн нэг нь ...эг зөрчилд өртөгдөж, гэр бүлийнхээ эдийн засагт хямрал бий ...агүй гэсэн байхад Өвөрхангайд 52 хувь нь, Улаанбаатарт 62 хувь ...хээ эдийн засагт хямрал бий болгож байсан гэж үзжээ.

...бол:

...р	Эрүүлжигдсэний үйлчилгээний хөлсийг нь төлсөн	Согтуугаар бусдад гэмтэл учруулсны улмаас уг хүний эмчилгээний зардал болон хохирлыг төлсөн	Согтуугаар танхайрсны улмаас захиргааны арга хэмжээ авагдсан ба торгуулийн мөнгийг нь төлсөн	Согтуу явж байгаад гэмтсэний улмаас эмнэлэгт хэвтсэн ба шаардагдах эм тарианы мөнгийг төлсөн
	24	2	3	3
	18	9	19	6
	16	3	11	3
	75	11	30	8

Өвөрх... Улаан... хөлси... үзэхэд... гарч ... тэд бу...

10. Та... тавин...

Аймаг, ...
Баянхо...
Өвөрха...
Орхон...
Улаанб...

аймги... гишүү... байда...

үйлдд... бүлээ... хүчир... биш н... талба... үедээ... Эдгээр... бүхни... дотоо... арчаа... үндсэн... байна...

11. Та... зүйлэ... зодох...

Аймаг, нэр
Баянхо...
Өвөрха...
Орхон...
Улаанб...

хэн нэ...

аянхонгор аймгийн тийм гэж хариулсан 32 өрхийн 75 хувь нь, гайн 52 өрхийн 35 хувь, Орхон аймгийн 28 өрхийн 57 хувь нь, атарын 124 өрхийн 60 хувь нь тус тус эрүүлжигдсэний үйлчилгээний нь төлсөн хэмээн хариулсан нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Үүнээс охи уун согтуурсан хүн эрүүлжүүлэгдэхэд тэр төлбөр гэр бүлээс нь гаа нь шударга бус байгаа ба уг хүний гэм буруу гэр бүлд нь нялзаж тгүй буруутан болж байгаа нь харагдаж байна.

й гэр бүлийн гишүүний хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан шүүрт байдалд таныг оруулж байсан уу?

ын нэр	Тийм	Үгүй
о	53	47
й	76	14
	31	55
ар	124	76

далгаанаас харахад Баянхонгор аймгийн 53 хувь нь, Өвөрхангай 76 хувь нь, Орхонд 36 хувь нь Улаанбаатарт 62 хувь нь гэр бүлийн й хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан тавин түгшүүрт таныг оруулж байсан хэмээн хариулсан нь өндөр үзүүлэлт юм.

кдээ архи уусан бүхэн гэр бүлдээ түгшүүр авчран хүчирхийлэл й. Зарим хүн эрүүлдээ ч хүчирхийлэл дарамтыг байнга үйлдэн гэр дас түгшүүрийн байдалд байлгаж байдаг. Үүнээс үзэхэд архи нь лэл үйлдэх, гэр бүлээ түгшүүрт байдалд оруулах үндсэн шалтгаан Зарим хүний ааш нь гаднаа араншин нь цаанаа байдаг. Гудамж жлын байр, танил талындаа даруу томоотой байсан хүн архи амссан эг балмадаар авирлан хүч хэрэглэх буюу хэрэглэхээр заналхийлдэг. үмүүсийг өнгөц харахад юунаас ч айдаггүй, хэнд ч захирагддаггүй, өөрийн гараар барьж байх гэсэн хүн шиг харагдавч үнэн хэрэгтээ тгэл рүү нь өнгийвөл сэтгэлээр унасан, өөртөө итгэлгүй, гутарсан, хүмүүс байдаг. Тийм болохоор архи гэр бүлийн хүчирхийллийн алтгаан биш ч эрчимжүүлж өгдгөөрөө асар их хор хөнөөлийг тарьж

й гэр бүлийн тань хэн нэг нь гэртээ их согтуу орж ирээд ялихгүй далтаг хийн таныг буруутгаж, хэрүүл өдөн хэл амаар доромжилж, дайрч давшилж байгаа тохиолдолд та хэрхэн хандах вэ?

тын	Ая эвийг нь олох гэж оролдоно	Өөрийнхөө буруугүйг ойлгуулах гэж хичээнэ	Өөрийг нь адилхан буруутгана	Яаж хандана яг адилхан хандана	Боломж гарвал зугтахыг оролдоно
	53	3	4	22	4
	31	5	3	9	14
	45	6	4	11	–
р	43	9	24	59	27

далгаанаас харахад гэрийн эзэгтэй нарын ихэнх хувь нь гэр бүлийн ишүүнээ ирээд элдвээр агсамнахад ая эвийг нь олох гэж оролддог нь

7. Танайх сард өрхийн төсвийнхөө хэдий хэрийг архинд зарцуулж байна вэ?

Аймаг, хотын нэр	Баяр ёслолын болон хэрэгцээт уулзалтын үед л архинд мөнгө зардаг.	Архинд зарцуулагдах мөнгө надаас болон өрхийн төсвөөс хамаардаггүй.	Бид хоолтой болон хувцастай байгаа эсэх нь түүнд огт хамаагүй, тэр зөвхөн архи уухыг боддог.
Баянхонгор	64	24	12
Өвөрхангай	39	22	12
Орхон	63	15	3
Улаанбаатар	59	95	46

Судалгаанаас харахад Баянхонгор аймагт баяр ёслолын болон хэрэгцээт уулзалтын үед л архинд мөнгө зардаг гэж хариулагсад 64 хувь, Өвөрхангайд 39 хувь, Орхонд 63 хувь байгаа нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Харин Улаанбаатарт архинд зарцуулагдах мөнгө надаас болон өрхийн төсвөөс хамаардагтүй хэмээн 47.5 хувь нь хариулсан нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Дээрх хариултаас харахад хөдөөд гар дээр байх бэлэн мөнгө хомс, худалдан авах чадвар муу, худалдаа арилжааг тавааp солилцох хэлбэрээр голдуу хийлэг нь ингэж хариулахад нөлөөлж болох талтай гэж бодож байна. Улаанбаатарт архи уух явдал маш түгээмэл ба өрхийн тэргүүний ихэнх нь жижг наймаа хийж мөнгө олох ба тэдний нэлээд хувь нь өөрийн олсон зүйлээ захиран зарцуулахаа миний дур хэмээн үздэгээс ихэнх хувь нь архинд зарцуулагдах мөнгө надаас болон өрхийн төсвөөс хамаардагтүй, үүнийг тэр өөрөө л мэддэг гэж хариулжээ.

8. Танай гэр бүлийн хэн нэг нь согтуугаар хэрэг зөрчилд өртөгдөж, гэр бүлийнхээ эдийн засагт хямрал бий болгож байсан уу?

Аймаг, хотын нэр	Тийм	Үгүй
Баянхонгор	32	68
Өвөрхангай	52	38
Орхон	28	56
Улаанбаатар	124	76

Баянхонгорт 68 хувь нь, Орхонд 56 хувь нь гэр бүлийн хэн нэг нь согтуугар хэрэг зөрчилд өртөгдөж, гэр бүлийнхээ эдийн засагт хямрал бий болгож байгаагүй гэсэн байхад Өвөрхангайд 52 хувь нь, Улаанбаатарт 62 хувь нь гэр бүлийнхээ эдийн засагт хямрал бий болгож байсан гэж үзжээ.

9. Хэрэв тийм бол:

Аймаг, хотын нэр	Эрүүлжигдсэний үйлчилгээний хөлсийг нь төлсөн	Согтуугаар бусдад гэмтэл учруулсны улмаас уг хүний эмчилгээний зардал болон хохирлыг төлсөн	Согтуугаар танхайрсны улмаас захиргааны арга хэмжээ авагдсан ба торгуулийн мөнгийг нь төлсөн	Согтуу явж байгаад гэмтсэний улмаас эмнэлэгт хэвтсэн ба шаардагдах эм тарианы мөнгийг төлсөн
Баянхонгор	24	2	3	3
Өвөрхангай	18	9	19	6
Орхон	16	3	11	3
Улаанбаатар	75	11	30	8

Баянхонгор аймгийн тийм гэж хариулсан 32 өрхийн 75 хувь нь, Өвөрхангайн 52 өрхийн 35 хувь, Орхон аймгийн 28 өрхийн 57 хувь нь, Улаанбаатарын 124 өрхийн 60 хувь нь тус тус эрүүлжигдсэний үйлчилгээний хөлсийг нь төлсөн хэмээн хариулсан нь хамгийн өндөр хувьтай байна. Үүнээс үзэхэд архи уун согтуурсан хүн эрүүлжүүлэгдэхэд тэр төлбөр гэр бүлээс нь гарч байгаа нь шударга бус байгаа ба уг хүний гэм буруу гэр бүлд нь нялзаж тэд буруугүй буруутан болж байгаа нь харагдаж байна.

10. Танай гэр бүлийн гишүүний хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан тавин түгшүүрт байдалд таныг оруулж байсан уу?

Аймаг, хотын нэр	Тийм	Үгүй
Баянхонгор	53	47
Өвөрхангай	76	14
Орхон	31	55
Улаанбаатар	124	76

Судалгаанаас харахад Баянхонгор аймгийн 53 хувь нь, Өвөрхангай аймгийн 76 хувь нь, Орхонд 36 хувь нь Улаанбаатарт 62 хувь нь гэр бүлийн гишүүний хэн нэг нь архидан согтуурч гэр орондоо агсан тавин түгшүүрт байдалд таныг оруулж байсан хэмээн хариулсан нь өндөр үзүүлэлт юм.

Гэхдээ архи уусан бүхэн гэр бүлдээ түгшүүр авчран хүчирхийлэл үйлддэггүй. Зарим хүн эрүүлдээ ч хүчирхийлэл дарамтыг байнга үйлдэн гэр бүлээ айдас түгшүүрийн байдалд байлгаж байдаг. Үүнээс үзэхэд архи нь хүчирхийлэл үйлдэх, гэр бүлээ түгшүүрт байдалд оруулах үндсэн шалтгаан биш юм. Зарим хүний ааш нь гаднаа араншин нь цаанаа байдаг. Гудамж талбай, ажлын байр, танил талындаа даруу томоотой байсан хүн архи амссан үедээ зэрлэг балмадаар авирлан хүч хэрэглэх буюу хэрэглэхээр заналхийлдэг. Эдгээр хүмүүсийг өнгөц харахад юунаас ч айдаггүй, хэнд ч захирагддаггүй, бүхнийг өөрийн гараар барьж байх гэсэн хүн шиг харагдавч үнэн хэрэгтээ дотоод сэтгэл рүү нь өнгийвөл сэтгэлээр унасан, өөртөө итгэлгүй, гутарсан, арчаагүй хүмүүс байдаг. Тийм болохоор архи гэр бүлийн хүчирхийллийн үндсэн шалтгаан биш ч эрчимжүүлж өгдгөөрөө асар их хор хөнөөлийг тарьж байна.

11. Танай гэр бүлийн тань хэн нэг нь гэртээ их согтуу орж ирээд ялихгүй зүйлээр шалтаг хийн таныг буруутгаж, хэрүүл өдөн хэл амаар доромжилж, зодох гэж дайрч давшилж байгаа тохиолдолд та хэрхэн хандах вэ?

Аймаг, хотын нэр	Ая эвийг нь олох гэж оролдоно	Өөрийнхөө буруугүйг ойлгуулах гэж хичээнэ	Өөрийг нь адилхан буруутгана	Яаж хандана яг адилхан хандана	Боломж гарвал зугтахыг оролдоно
Баянхонгор	53	3	4	22	4
Өвөрхангай	31	5	3	9	14
Орхон	45	6	4	11	–
Улаанбаатар	43	9	24	59	27

Судалгаанаас харахад гэрийн эзэгтэй нарын ихэнх хувь нь гэр бүлийн хэн нэг гишүүнээ ирээд элдвээр агсамнахад ая эвийг нь олох гэж оролддог нь

харагдаж байна. Улаанбаатарт "яаж харьцана, яг адилхан хандана" гэсэн асуултад хариулагсад өндөр хувьтай гарчээ. Энэ нь хүчирхийлэл араасаа хүчирхийллийг дагуулдаг гэдгийг илтгэж байгаа илрэл байж болох талтай. Ая эвийг нь олох гэж оролдоно гэж хариулагсад ч мөн адил өндөр хувьтай нь харагдаж байна.

12. Хэрэв танай гэр бүлийн гишүүний хэн нэг нь агсам тавин таны болон хүүхдүүдийн тань эрүүл мэнд, эрх чөлөөнд халдаж гэмтэл учруулсан буюу учруулахаар байсан тохиолдолд та цагдаагийн болон хуулийн байгууллагад хандаж үзсэн үү?

Аймаг, хотын нэр	Үгүй	Хэргийг удаан шийддэг учир	Гэр бүлийн хэрэг гээд ойшоодоггүй	Нэр төрөө бодсон	Тэр ЦБ–д танил ихтэй учир хандаад нэмэргүй	Цагдаад мэдэгдвэл ална гэж сүрдүүлдгээс	Гомдол мэдүүлсэн ч намайг тодорхой хугацаагаар хамгаалах цагдаагийн хамгаалалтгүй учир	Засрана гэж найдсан	Түүнд хариуцлага оногдуулсан торгуулиа эргээд бидэнд буудаг учир
Баянхонгор	75	2	12	18	3	12	12	6	3
Өвөрхангай	48	7	6	8	2	4	4	6	2
Орхон	60	2	31	14	1	–	–	3	1
Улаанбаатар	112	1	48	7	–	2	2	5	5

Судалгаанаас харахад Баянхонгор, Өвөрхангай, Орхон аймгууд, Улаанбаатар өөрийнхөө болон хүүхдүүдийнхээ эрүүл мэнд, амь нас, эрх чөлөөнд халдаж гэмтэл учруулсан байсан тохиолдолд хуулийн болон Цагдаагийн байгууллагад хандаж үзээгүй нь олонхи байна. Үүнд олон шалтгаан байгаагийн дотроос Баянхонгор аймгийн хувьд "нэр төрөө бодсон" гэж хариулагсад олонхи байна. Энэ нь хөдөө орон нутагт цөм бие биеэ сайн таньдаг, нөгөө талаар нөхөр нь архи ууж байгаа нь тэр эмэгтэйн буруугаас, арчаагүйгээс гэж үздэг хэвшмэл буруу ойлголт нийгмийн сэтгэл зүйд их тархсантай холбоотой гэж үзэж байна. Өвөрхангай аймагт гэрээс эрүүлжүүлэх дуудаж өгсөн ч ялгаагүй үйлчилгээ үзүүлсний хөлсийг төлдөг учир Цагдаагийн байгууллагад хандаагүй гэж хариулагсад олонхи байна. Энэ нь архи ууж орон гэртээ агсан тавьж танхайрах үйлдлийг таслан зогсоолгохоор эрүүлжүүлэх дуудсаныхаа төлөө маргааш нь идэх талхныхаа мөнгөнөөс хороож, давхар шийтгүүлэхийг хүсэхгүй байгааг харуулж байна. Орхон амйаг, Улаанбаатар хотын хувьд гэр бүлийн хэрэг гээд ойшоодоггүй гэж хариулагсад өндөр хувьтай байна.

Аймаг, хотын нэр	Тийм	Эрүүлжүүлэх дуудаж өгсөн	Захиргааны журмаар баривчлуулсан	ЦБ–д гомдол гаргасан	Гэр бүлээ цуцлуулах өргөдөл өгсөн	Албадан эмчилгээнд хамруулах хүсэлт тавьсан
Баянхонгор	25	21	1	1	1	–
Өвөрхангай	14	4	7	2	5	2
Орхон	24	16	9	3	5	5
Улаанбаатар	98	57	19	6	8	8

Гэр бүлийн хүрээнд гарсан хэрэг зөрчлийг Цагдаагийн байгууллагын зарим ажилтнууд гэр бүлийн хэрэг гээд ойшоохгүй, үнэхээр л таарч тохирохгүй байвал шүүхдээ очоод гэрлэлтээ цуцлуулах хэрэгтэй гэж үздэг хандлага энэ хариултаар илэрч байна гэж үзэж болно. Улаанбаатар хотод мөн гэрээс эрүүлжүүлэх дуудаж өгсөн ч ялгаагүй үйлчилгээ үзүүлсний хөлсийг төлдөг учир гэж хариулагсдын эзлэх хувь ч мөн өндөр байна. Энэ нь эрүүлжүүлдэх журамд өөрчлөлт оруулахыг шаардаж байгааг харуулж байгаагийн нэг илрэл юм.

Дээрх хүснэгтээс харахад Улаанбаатар хот, Баянхонгор, Өвөрхангай аймгуудад хуулийн байгууллагуудад хандахдаа эрүүлжүүлэх дуудаж өгсөн гэж хариулагсад өндөр хувьтай байна. Энэ нь гэр бүл ойр дотны хүмүүсийн хүрээнд болдог асуудал учир эрүүгийн болон захиргааны хариуцлага хүлээлгүүлэх сонирхолгүй байгааг харуулж байна гэж бодож байна. Энэ нь юуны түрүүнд архидан согтуурсан болон эрүүлдээ ч гэр бүлээ байнгын дарамт, түгшүүрт байдалд оруулагсдад хүлээлгэх хариуцлагын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх явдал чухал байгааг харуулж байна.

13. Гэр бүлийн гишүүн архидаж байгаа нь хүүхдэд хэрхэн нөлөөлж байна вэ?

Аймаг, хотын нэр	Сурлага нь муудсан	Гадуур тэнэх болсон	Архи уудаг болсон	Зан нь өөрчлөгдсөн	Хүүхдэд зориулагдах мөнгөнөөс хорогдсон	Хүүхдийг зодож гэмтээсэн
Баянхонгор	5	6	3	20	41	8
Өвөрхангай	5	7	14	15	39	4
Орхон	10	1	2	13	16	1
Улаанбаатар	19	2	17	28	64	15

Судалгаанаас харахад гэр бүлийн гишүүн архидаж байгаа нь хүүхдэд архидаж байгаа нь хүүхдэд хэрхэн нөлөөлж байна вэ гэсэн асуултад хариулагсад уг судалгаанд хамрагдан оролцсон бүх аймаг, хотуудын хувьд ижил "Хүүхдэд зарцуулагдах мөнгөнөөс хорогдсон" гэж хариулсан байна. Үүнээс үзэхэд архидан согтуурах явдал өрхийн төсөвт маш их хор нөлөө тарьж байгаа нь харагдаж байна. Өрхийн төсөв багасна гэдэг нь хүүхдийн хангамж, хэвийн амьдрах нөхцөлийг нь алдагдуулж байна гэсэн үг юм.

Түүнээс гадна хүний анхдагч хэрэгцээ болох талаас нь асуулгад оролцогчид хариулснаас дээрх асуултад хариулагсдын тоо өндөр гарч байна. Энэ тооны цаана сурлага нь муудсан, зан ааш нь өөрчлөгдсөн, хүүхэд зодуулж гэмтсэн, гадуур тэнэх болсон, архи уудаг болсон гэж хариулагсдын тоо ч мөн адил тодорхой харьцаагаар байж байна. Эндээс харахад архидан согтуурч гэр бүлийнхээ эдийн засагт хямрал үүсгэн, хүүхдийн хүмүүжилд ноцтой хор уршиг тарьж, үр хүүхдийнхээ өмнө хүлээх хариуцлагаа биелүүлэхгүй байгаа хүмүүст тодорхой хариуцлага тооцох цаг болсныг харуулж байна.

14. Архидан согтуурч гэр бүлдээ дарамт үзүүлэгчдэд ямар хариуцлага хүлээлгэх вэ?

Аймаг, хотын нэр	Хамтын эд хөрөнгийг захиран зарцуулах эрхийг хязгаарлах	Албадан хөдөлмөр хийлгэж, гэр бүлийн амьдралд нэн тэргүүнд шаардалагатай мөнгийг гаргуулах	Шаардлагатай гэж үзвэл цалинг өөрт нь олгохгүй ар гэрт нь олгох	Гэр бүлээс нь дуудлага өгч эрүүлжүүлсэн бол үйлчилгээ үзүүлсний хөлсийг өөрөөр нь албадан хөдөлмөр хийлгэж гаргуулах	ХЭТ–ээс эр–чүүдэд зориу–лан явуулдаг "зан үйлээ засах" сургалтанд хамрагдахыг хүсээгүй тохиолдолд дараачийн арга хэмжээг оногдуулдаг байх
Баянхонгор	10	25	8	14	43
Өвөрхангай	14	33	21	17	39
Орхон	15	18	16	38	13
Улаанбаатар	10	29	34	56	61

Судалгаанаас харахад архидан согтуурч гэр бүлдээ дарамт үзүүлэгчдэд ямар хариуцлага хүлээлгэвэл зохих вэ гэсэн асуултанд хариулахдаа Улаанбаатар хот, Баянхонгор, Өвөрхангай аймгуудын өрхүүд Хүчирхийллийн Эсрэг Төвөөс явуулдаг эрчүүдийн зан үйлээ засах сургалтанд хамрагдахыг санал болгох, үүнд хамрагдахыг хүсээгүй тохиолдолд дараагийн шатны арга хэмжээг оногдуулдаг байх нь зүйтэй гэж үзэгсэд өндөр хувьтай байна. Үүнээс харахад шууд эрүүгийн болон захиргааны хариуцлага хүлээлгэхээс өмнө шат дараалсан нөлөөллийн арга хэмжээг оногдуулдаг байх нь зөв гэж үзэж байгаа нь харагдаж байна. Орхон аймаг гэр бүлээс нь дуудлага өгч эрүүлжүүлсэн бол үйлчилгээ үзүүлсний хөлсийг өөрөөр нь албадан хөдөлмөр хийлгэж гаргуулдаг байх гэж үзэгсэд өндөр хувьтай байна. Бусад аймаг хотуудад ч ингэж үзэгсдийн тоо их байна. Үүнээс үзэхэд архи уун согтуурч, танхайрсан хүний үүрэх ёстой хариуцлагыг зөвхөн өөрт нь л хүлээлгэдэг байх нь зүйтэй болов уу.